

Válságkezelési eszközök alkalmazása a vállalkozások konjunkturális helyzetének tükrében 2021 tavaszán

Az MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet (GVI) friss elemzésében a hazai vállalkozások koronavírus-járvány gazdasági hatásaira adott reakcióit, válságkezelési eszközeit vizsgáljuk a konjunkturális helyzetük tükrében. Az elemzésünkben szereplő adatok a GVI 2021. áprilisi féléves konjunktúrafelvételéből származnak: ekkor összesen 2786 hazai vállalkozást kérdeztünk meg a témában.¹

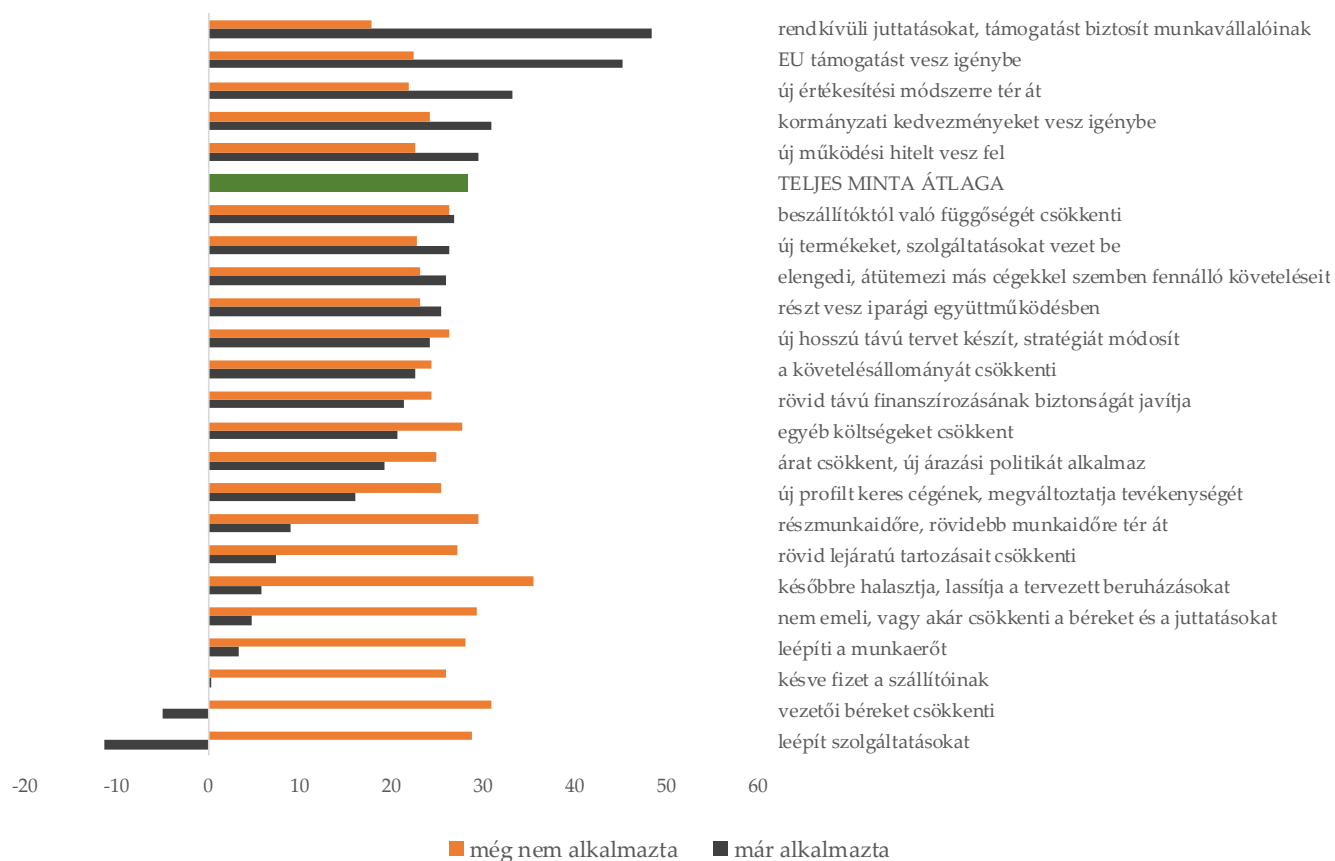
Kérdőívünkben arra kértük a válaszadókat (N=1504–1721), mondják meg, melyek azok a válságkezelési eszközök, melyeket már alkalmaznak, melyek azok, melyeket még nem alkalmaznak, de a jövőben tervezik, és melyek azok, melyeket sem most, sem a későbbiekben nem szeretnének alkalmazni. Ezt követően minden válságkezelő eszköz esetében összehasonlítottuk a konjunkturális helyzetét azoknak a vállalkozásoknak, melyek már alkalmazták az adott eszközt, azokéval, akik még nem alkalmazták. (A teljes minta átlagos konjunktúramutatója +28 pont volt.)

Az adatok azt mutatják, hogy a megkérdezett cégek konjunkturális helyzetétől is függ, hogy mely válságkezelő eszközöket alkalmazták. Jól látható, hogy a szolgáltatások leépítését, a vezetői bérek csökkentését, a késedelmes fizetést, a munkaerő leépítését, a bérek és

juttatások befagyasztását/csökkentését, a beruházások elhalasztását, a rövid lejáratú tartozások csökkentését, valamint a részmunkaidő bevezetését elsősorban az átlagosnál rosszabb konjunkturális helyzetben lévő vállalkozások lépték meg – a kiadáscsökkentő intézkedések tehát ebben a vállalati szegmensben voltak hangsúlyosak még 2021 tavaszán is. Ezzel szemben a munkavállalóknak biztosított rendkívüli juttatásokat és támogatásokat, az EU-s támogatások lehívását, valamint az új értékesítési módszerek bevezetését meglépő cégek az átlagosnál jobb konjunkturális helyzetben voltak. A többi válságkezelő eszköz esetében nem volt jelentős, 10 pontot meghaladó különbség az azt alkalmazó és nem alkalmazó vállalkozások konjunkturális helyzete között.

¹ Az eredményeket súlyoztuk, így a válaszoló vállalatok mintája reprezentatívnak tekinthető a bruttó hozzáadott értékhez való hozzájárulás szempontjából, a régiók és a foglalkoztatottak száma szerint. Az elemzésben a súlyozatlan elemszámokat tüntetjük fel.

1. ábra: A válságkezelő eszközöket alkalmazó és nem alkalmazó vállalkozások átlagos konjunktúramutatói, N=1504–1721

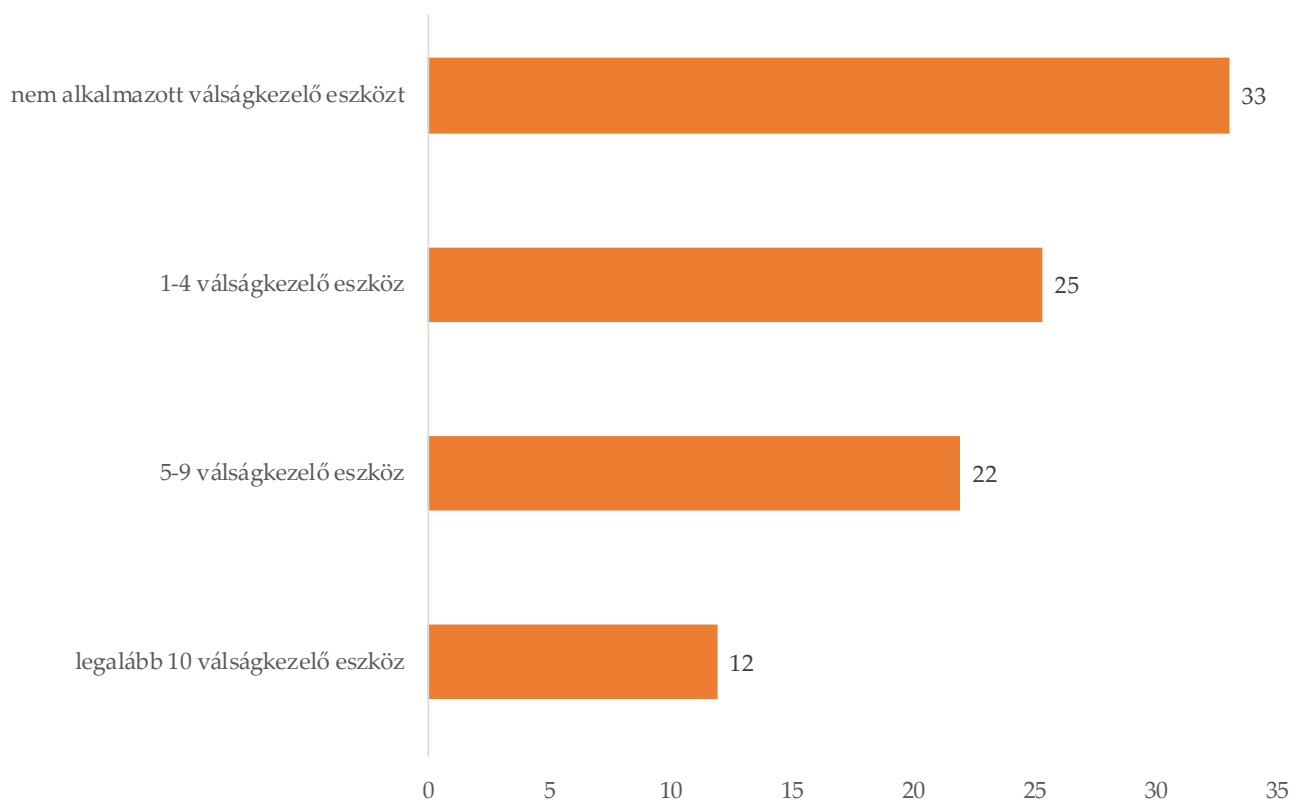

Forrás: GVI 2021

Szoros összefüggés figyelhető meg a konjunkturális helyzet és az alkalmazott válságkezelő eszközök száma között is. Azon vállalkozások átlagos konjunktúramutatója, melyek egyetlen intézkedést sem vezettek be, a teljes minta átlagát meghaladó +33 pont volt, míg az 1–4 eszközt alkalmazó cégeké +25 pont,

az 5–9 eszközt alkalmazó cégeké pedig 22 pont volt. Azok a vállalkozások, melyek legalább 10 különböző válságkezelő intézkedést is megléptek, átlagosan mindössze +12 pontos konjunktúramutatóval rendelkeztek 2021 tavaszán..

2. ábra: A konjunktúramutató átlagos értéke az alkalmazott válságkezelő eszközök száma szerint, N=1504–1721

Forrás: GVI 2021

A koronavírus-járvány utáni időszak munkaerőpiacot érintő kockázatai

A koronavírus-járvány kapcsán az európai kormányok számos intézkedést hoztak meg annak érdekében, hogy enyhítsék a járvány és a kapcsolódó korlátozások negatív gazdasági hatásait. Bár a válságkezelés első értékelései pozitívnak mondhatóak, az elemzések felhívják arra a figyelmet, hogy a járvány utáni időszakban, részben a meghozott támogató intézkedésekhez kötődően, az európai gazdaságoknak számos munkaerőpiacot érintő kockázattal kell szembenézniük. Rövid összefoglalónkban ezeket a fő kockázatokat mutatjuk be.

A járvány kapcsán meghozott, vállalkozásokat és munkavállalókat támogató intézkedések kapcsán az egyik legfőbb kockázati tényezőnek a költségvetési hatások tekinthetők. A járvány kapcsán számos tényező együttesen a költségvetési hiányt és az államadósság lehetséges növekedését okozza. Így a korlátozó intézkedések önmagukban hozzájárulnak a hiányhoz. A támogatások egy része, például a vállalkozásoknak nyújtott közvetlen támogatások, a bértámogatási programok vagy a munkanélküli támogatások kiterjesztése a kiadások jelentős növekedésével járnak, míg a vállalkozások forgalmának és a fogyasztás csökkenésének, valamint az olyan intézkedéseknek, mint az adókedvezmények és -elengedéseknek köszönhetően a bevételek elmaradásával kell számolni. Egyes elemzők arra hívják fel a figyelmet, hogy a járvány elhúzódása egyes országokban olyan államadósság-növekedéssel fenyegethet, mint a 2008-as válságot követő (OECD 2021, World Bank 2021).

A legtöbb európai országban 2021 folyamán a járvány enyhülésével és az oltási programok felgyorsulásával párhuzamosan megkezdődött a különböző cégeknek nyújtott támogatások kivezetése. Egyes elemzések ugyanakkor arra figyelmeztetnek, hogy a fiskális támogatási programok túl gyors megvonása nehéz helyzetbe hozhatja az érintett vállalkozásokat, különösen amiatt, hogy a kereslet több területen még nem állt vissza a járvány előtti szintre, mindez pedig nehezítheti a gazdasági

helyreállást. Különösen kérdéses lehet a kis- és középvállalkozások helyzete, amelyeket Európa-szerte a legerősebben érintett a válság, ugyanakkor a munkavállalók jelentős részét foglalkoztatják.

Mindezzel párhuzamosan az elemzések egy része a „zombifikáció” jelenségére hívja fel a figyelmet, azaz arra, hogy a járvány kapcsán bevezetett támogatások, különösen a közvetlen- és a hiteltámogatások, olyan vállalkozásokat is életben tartanak, amelyeknek a működése már a válság előtt sem volt versenyképes (Bircan et al, 2020). A Bruegel (Anderson et al. 2021) elemzése arra hívja fel a figyelmet, hogy a cégalapítások és a csődök átlagos száma az Európai Unióban 2020-ban visszaesett, ám míg a cégalapítások száma 2020 harmadik negyedévére elérte a korábbi értéket, a csődök száma alacsonyabb, mint 2019-ben, ami arra utal, hogy a támogatásokkal olyan cégek is élni tudtak, amelyek ezek nélkül csődbe mentek volna. Mindez egyben előrevetíti azt is, hogy a járvány lecsengése után a csődök számának növekedése várható.

A járvány utáni időszak további kockázatát jelenti, hogy a válság – hasonlóan a 2008-ashoz – bizonyos munkavállalói csoportokat jobban érintett, mint másokat. A COVID-járvány által a leginkább érintett szektorokban éppen a legsérülékenyebb foglalkoztatotti csoportokba tartozók dolgoztak, a nők, a fiatalok, illetve az alacsonyabban képzettek, míg a távmunka éppen a magasabb képzettséget kívánó

munkahelyek esetében volt a legkönnyebben megoldható. Mindez a munkaerőpiaci egyenlőtlenségek mélyüléséhez vezet (IMF 2020, OECD 2021), amelyre reagálva, egyes országokban az érintett csoportokat támogató eszközöket – például munkahelyteremtési támogatásokat vagy képzési programokat – vezettek be, de a probléma valószínűsíthetően hosszabb távon is beavatkozást igényel. Ehhez kapcsolódóan az OECD (2021b) és a Világbank (2021) elemzései kiemelik, hogy a járvány miatti iskolabezárások és a digitális oktatásra átállás szintén a hátrányosabb helyzetben lévő fiatalokat érintették jobban, aminek

munkaerőpiaci hatásai a jövőben fognak jelentkezni.

Végül a járvány utáni időszak fontos kérdése lesz, hogy a vállalkozások hogyan tudnak alkalmazkodni az esetleges következő válságokhoz, és az olyan már korábban is létező, de a járvány miatt felgyorsult folyamatokhoz, mint a digitalizáció és az automatizáció, és ehhez köthetően a munkahelyek átalakulása (McKinsey 2020), a munkaerőpiaci egyenlőtlenségek növekedése, valamint az olyan globális változásokhoz, mint a gazdasági növekedés lassulása vagy a klímaváltozás.

Felhasznált források

- Anderson, J., F. Papadia & N. Véron (2021): COVID-19 credit-support programmes in Europe's five largest economies, Working Paper 03/2021, Bruegel. Elérhető: <https://www.bruegel.org/2021/02/covid-19-credit-support-programmes-in-europes-five-largest-economies/>
- Bircan, Ç. & De Haas, R. & Schweiger, H. & Stepanov, A (2020): Coronavirus credit support: Don't let liquidity lifelines become a golden noose. VoxEu. 2020. június 3. Elérhető: <https://voxeu.org/article/coronavirus-credit-support-don-t-let-liquidity-lifelines-become-golden-noose>
- IMF (2020): Euro Area Policies: 2020 Consultation on Common Euro Area Policies. 2020. december 22. Elérhető: <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2020/12/21/2020-Consultation-on-Common-Euro-Area-Policies-Press-Release-Staff-Report-and-Statement-by-49979>
- McKinsey (2020): How COVID-19 has pushed companies over the technology tipping point—and transformed business forever. 2020. október 5. Elérhető: <https://www.mckinsey.com/business-functions/strategy-and-corporate-finance/our-insights/how-covid-19-has-pushed-companies-over-the-technology-tipping-point-and-transformed-business-forever>
- OECD (2021): Tax and Fiscal Policies after the COVID-19 Crisis: OECD Report for the G20 Finance Ministers and Central Bank Governors. Elérhető: <https://www.oecd.org/tax/tax-policy/tax-and-fiscal-policies-after-the-covid-19-crisis.htm> OECD (2021c): OECD Employment Outlook 2021: Navigating the COVID-19 Crisis and Recovery. Elérhető: https://www.oecd-ilibrary.org/employment/oecd-employment-outlook-2021_5a700c4b-en
- OECD (2021b): Designing active labour market policies for the recovery. Elérhető: <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/designing-active-labour-market-policies-for-the-recovery-79c833cf/>
- World Bank (2020): Global Economic Prospects. Elérhető: <https://www.worldbank.org/en/publication/global-economic-prospects>

Nemzetközi tendenciák

A termelési, fogyasztási és foglalkoztatási helyzet alakulása egyes, nemzetközileg fontos gazdaságokban, összehasonlítva a szakértői várakozásokkal és a megelőző időszakokkal.

		Vonatkozósi időszak	Tényadat	Várakozások	Előző időszak
	Munkanélküliségi ráta	(október)	5,4%	5,4%	5,5%
Németország	Feldolgozóipari beszerzési menedzserindex	(október)	57,8	58,2	58,4
	IFO üzleti bizalmi index ¹	(október)	97,7	95,4	98,9
Franciaország	INSEE üzleti bizalmi index ²	(október)	113,4		110,6
	Munkanélküliségi ráta	(október)	4,6%	4,7%	4,8%
USA	CB fogyasztói bizalmi index	(október)	113,8	108,3	109,8
	Feldolgozóipari beszerzési menedzserindex	(október)	58,4	59,2	60,7
Kína	Feldolgozóipari beszerzési menedzserindex	(október)	49,2	49,7	49,6

¹ <https://www.ifo.de/en/survey/ifo-business-climate-index>

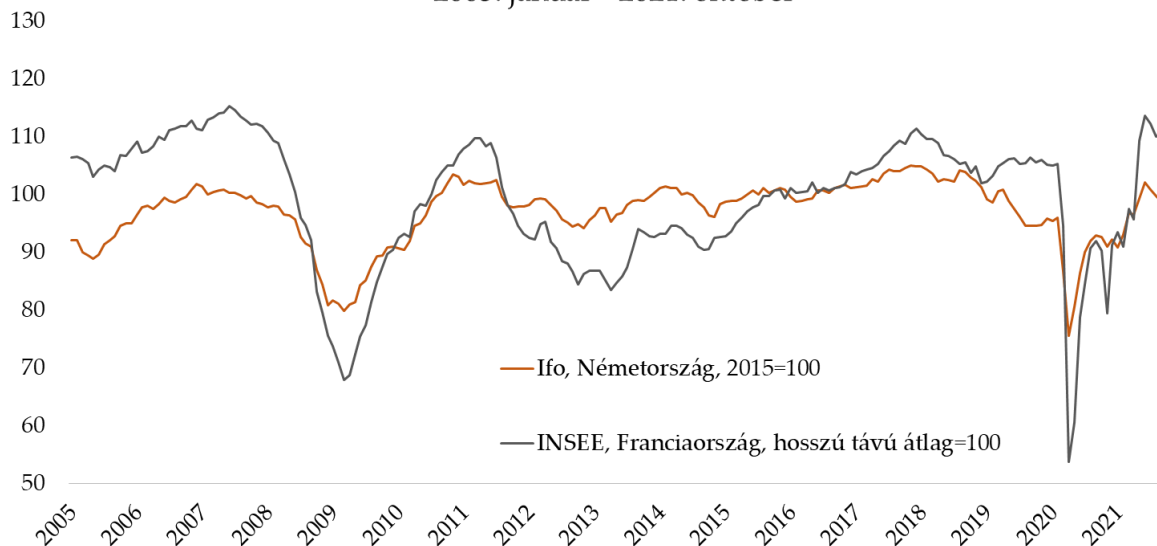
² <http://www.insee.fr/en/themes/indicateur.asp?id=105>

További adatok forrása: <https://www.bloomberg.com/markets/economic-calendar>

Németországban az IFO üzleti bizalmi index értéke csökkent augusztushoz képest. A feldolgozóipari beszerzési menedzserindex (PMI) az előző hónaphoz képest csökkent. Németországban a munkanélküliségi ráta kis mértékben javult. A franciaországi INSEE üzleti bizalmi index nőtt az előző hónaphoz képest. Az Egyesült Államokban a CB fogyasztói bizalmi index értéke nőtt az előző hónaphoz képest, és jobban teljesített a vártnál. Az amerikai feldolgozóipari beszerzési menedzserindex értéke csökkent szeptemberihez viszonyítva. A munkanélküliségi ráta javult az előző hónaphoz képest. A kínai beszerzési index értéke csökkent az előző hónaphoz képest.

Üzleti bizalmi indexek alakulása hosszú távon

Az üzleti bizalom megítélése Németországban és Franciaországban, az Ifo és az INSEE vállalati konjunktúra-felmérései alapján,
2005. január - 2021. október

Forrás: www.ifo.de, www.insee.fr

Kapcsolat

Cím: MKIK GVI

1054 Budapest, Szabadság tér 7.

Tel: 235-05-84

e-mail: gvi@gvi.hu

Internet: <http://www.gvi.hu>

Készítette:

Bacsák Dániel elemző, GVI

Nábelek Fruzsina ügyvezető, GVI

Tóth Katalin elemző GVI

Kutatásvezető:

Nábelek Fruzsina

ügyvezető, MKIK GVI

Publikáció esetén kérjük, hogy elemzésünkre az alábbiak szerint hivatkozzon:

MKIK GVI: Gazdasági Havi Tájékoztató,

2021.október, Budapest,

2021-11-15